

Evaluering av ordning for innkjøp og formidling av tidsskrift til bibliotek

Lars Julius Halvorsen

Paul Bjerke

Copyright © 2025 by
Kulturrådet, Arts Council Norway
All Rights Reserved

Utgitt av Kulturrådet i kommisjon hos Vigmostad & Bjørke AS

ISBN: 978-82-7081-218-9

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen
Sideombrekking og omslag ved forlaget

Forsidebilde: © Aleksi Wildhagen / BONO 2025

Aleksi Wildhagen: Uten tittel, 2025, olje på lerret, 105 x 85 cm

(fra utstillingen FIRKANT. ØLL. KUBE. MALERI på Kasematt, Oslo, 27. mars–24. april 2025)

Foto: Jens Hamran

Kulturdirektoratet
Postboks 4808 Nydalen
0422 Oslo
Tlf.: +47 21 04 58 00
E-post: post@kulturdirektoratet.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

For mer informasjon om Kulturrådet og Kulturrådets utgivelser: www.kulturdirektoratet.no/kulturradet

Kulturrådets utgivelser omfatter forsknings-, utrednings- og evalueringsarbeider med relevans for Kulturrådet, for norsk kulturliv og for forskere på kulturfeltet. De vurderinger og konklusjoner som kommer til uttrykk i utgivelsene, står for den enkelte forfatters regning og avspeiler ikke nødvendigvis Kulturrådets oppfatninger.

Kulturrådet

Vigmostad & Bjørke AS er Miljøfyrtårn-sertifisert.

Forord	4
Kapittel 1	
Plan for gjennomføringen av oppdraget	5
Oppdragsforståelse	5
Metode og datamateriale	6
Organiseringen av rapporten	6
Kapittel 2	
Feltet, aktørene og ordninger for tidsskrift i bibliotek	8
Kulturtidsskrift i norske folkebibliotek	8
Vilkår for tidsskriftdistribusjon og tidsskriftformidling i bibliotek	9
Kulturtidsskrift og tidsskriftfeltet – status 2025	12
Tekstallmenningen	13
Kapittel 3	
Ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til bibliotek	16
Etableringsfasen	16
Hvordan er ordningen innrettet?	17
Avtalen mellom Kulturdirektoratet og Tekstallmenningen	17
Samarbeidet mellom utvalget, ordningsansvarlig og Tekstallmenningen	19
Kapittel 4	
Hva er Tekstallmenningens bidrag?	21
Tekstallmenningens arbeid opp mot folkebibliotekene	21
Hvordan vurderer kulturtidsskriftene Tekstallmenningens bidrag?	22
Kapittel 5	
Svar på oppdragsgivers spørsmål	24
Overordnede spørsmål	24
Underordnede spørsmål	25
Kapittel 6	
Forslag til løsning	27
Konsekvenser	28
Litteraturreferanser	29

Forord

Denne rapporten er laget på oppdrag fra Kulturrådet, som har ønsket en evaluering av Tekstallmenningens administrasjon av ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift i bibliotek, innenfor fagområdet tidsskrift og kritikk. Vi vil takke for et spennende oppdrag, og en rekke informanter innenfor kulturtidsskriftsfæren og biblioteksfæren for å ha bidratt med sine innsikter om temaet!

Birgitte Furberg Moe og Mette Karlsvik har vært våre kontaktpersoner hos oppdragsgiver. Vi vil takke begge for et godt og konstruktivt samarbeid!

Lars J. Halvorsen og Paul Bjerke
Volda og Oslo, 15. april 2025

Plan for gjennomføringen av oppdraget

Oppdragsforståelse

Kulturrådet har ønsket en evaluering av Tekstallmenningens administrasjon av ordningen for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til folkebibliotekene. Ordningen inngår som en del av Kulturrådets tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk. Formålet med evalueringen er å etablere et kunnskapsgrunnlag for den videre utviklingen av innkjøpsordningen for tidsskrift.

Oppdragsgiver har behov for kunnskap om organiseringen av ordningen og den eventuelle merverdien det gir for feltet at Tekstallmenningen forvalter ordningen fremfor at Kulturdirektoratet som Kulturrådets sekretariat gjør det. I kravspesifikasjonen løftes fire hovedspørsmål:

1. Vurdering av effekter: Hva tilfører Tekstallmenningens administrasjon av ordningen til tidsskriftfeltet, til bibliotekene og til Kulturrådet?
2. Hva er fordeler og ulemper ved dagens forvaltning hvor Tekstallmenningen fungerer som Kulturrådets forlengende arm?
3. Hva er merverdien ved at Tekstallmenningen har denne rollen i stedet for Kulturrådets sekretariat?
4. Er den administrative løsningen for innviklet og tungvint, og finnes det enklere, mer effektive og rimeligere måter å organisere arbeidet på, uten å miste fordelene ved ordningen?¹

I forlengelsen av hovedspørsmålene inneholder kravspesifikasjonen fire underordnede spørsmål som også ønskes besvart:

5. Hvilke utfordringer skyldes at ordningen er relativt ny og fortsatt i etableringsfasen, hvilke skyldes administrative hindringer som er uavhengige av dette, og hvordan kan slike hindringer løses uavhengig av etableringsfasen?
6. Kan noen aspekter ved avtalen med Tekstallmenningen gi argumenter om at kostnaden må gå på driftsbudsjettet til direktoratet og ikke fondsmidlene?
7. Hva bør faglig utvalg for tidsskrift og kritikk vite om de tidsskriftene som Tekstallmenningen ikke betjener, og som mottar tilskudd. Bør denne kunnskapen få konsekvenser for dem som ikke blir betjent av Tekstallmenningen?
8. Finnes det problematiske sider ved at Tekstallmenningen ikke er underlagt de samme forvaltningskravene som Kulturdirektoratet, slik som effektivitet og innsyn?

Basert på den kunnskapen som frembringes, ber Kulturrådet om forslag til justeringer som kan bidra til å styrke administrasjonen av ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift i bibliotek, herunder også dagens ordning i seg selv, og som kan hjelpe faglig utvalg for tidsskrift og kritikk i jobben deres.²

¹ Signert oppdragsavtale, Kulturdirektoratets saksnummer 24/10231-9.

² Signert oppdragsavtale, Kulturdirektoratets saksnummer 24/10231-9.

Metode og datamateriale

Våre vurderinger har dels basert seg på egne data fra tre tidligere utredninger, som alle er gjennomført på oppdrag fra Kulturrådet:

- Tidsskriftutredningen som ble gjennomført mellom 2016 og 2018. Resultatene er publisert i boka *Kulturtidsskriftene* (Bjerke & Halvorsen (red.), 2018).
- Litteraturutredningen som ble gjennomført over to år fra høsten 2018 til høsten 2020 og er publisert i boka *Logikker i strid* (Halvorsen mfl. (red.), 2020). Fra denne boka har vi først og fremst basert oss på data fra kapittel 13, «Kulturfondbøkene i biblioteka» (Halvorsen & Lien, 2020), men vi trekker også veksler på innsikter og data presentert i andre kapitler i boka.
- Den tredje utredningen, som ble gjennomført i 2022, og som tok for seg ordningen med subsidierte tidsskriftabonnementer og ble publisert i rapporten *Kulturtidsskrift i norske folkebibliotek* (Halvorsen & Bjerke, 2022).

De nye dataene som er samlet inn, omfatter dokumenter, intervjudata og surveydata. Dokumentene består av eksterne og interne dokumenter fra Kulturrådet og Kulturdirektoratet, faglig utvalg for tidsskrift og kritikk, Tekstallmenningen, norske folkebibliotek og Statistisk sentralbyrå.

Surveydataene er innhentet gjennom en spørreundersøkelse til redaktører av norske kulturtidsskrift. Vi avgrenset spørreundersøkelsen til de av medlemmene av Norsk Tidsskriftforening som vi vurderte som kulturtidsskrift. Dette innebærer at rene vitenskapelige tidsskrift ble strøket fra utvalget. Utvalget ble i stedet supplert med andre utgivelser som har søkt tilskudd fra faglig utvalg for tidsskrift og kritikk. Vi sendte til sammen ut 87 invitasjoner, fikk fire meldinger om at tidsskriftet ikke lenger var i drift, og mottok 37 svar. Svarandelen på 45 prosent vurderer vi som tilfredsstillende og tilstrekkelig stor til å benyttes i analysene.

Vi har gjennomført intervjuer med 27 informanter. 24 av dem representerer de ulike gruppene som har direkte interesser i ordningen: faglig utvalg for tidsskrift og kritikk i Kulturrådet, Kulturdirektoratet, Tekstallmenningen, kulturtidsskriftene og norske folkebibliotek. De fleste informantene er intervjuet én gang, mens noen få er intervjuet flere ganger.

Vi har intervjuet

- Tekstallmenningen ved daglig leder Inga Moen Danielsen
- Kulturrådet ved tidligere leder for faglig utvalg for tidsskrift og kritikk, Ida Habbestad
- Kulturrådets sekretariat ved Hilde Fossanger, Mette Karlsvik, Tom Klev og Ørjan Hernes
- tidligere ordningsansvarlig for tidsskrift og kritikk, Rolf Engelsen
- syv ansatte ved til sammen seks norske folkebibliotek som arbeider med tidsskriftinnkjøp og formidling
- Norsk Tidsskriftforening ved generalsekretær Bente Riise
- åtte tidsskriftredaktører

I tillegg har vi gjennomført tre intervjuer med representanter for norske aviser som selv satser på kulturdekning. Disse intervjuene bidrar først og fremst med betraktninger om tidsskriftfeltet sett utenfra.

Organiseringen av rapporten

Rapporten er organisert i seks kapitler.

Kapittel 1, dette kapitlet, presenterer oppdragsforståelse, metode og datamateriale.

Kapittel 2 presenterer terrenget som ordningen for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift i bibliotek skal virke i. I dette kapitlet gjør vi rede for tidligere relevante tilskuddsordninger,

situasjonen for tidsskriftformidling i norske folkebibliotek, situasjonen i tidsskriftfeltet og etableringen av Tekstallmenningen.

Kapittel 3 går gjennom ulike sider ved ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift i bibliotek og Tekstallmenningens rolle i denne.

Kapittel 4 gjør rede for Tekstallmenningens bidrag til den aktuelle ordningen og til tidsskriftfeltet for øvrig.

I kapittel 5 svarer vi på oppdragsgivers spørsmål.

I kapittel 6 presenterer vi vårt forslag til forbedring av dagens ordning.

Feltet, aktørene og ordninger for tidsskrift i bibliotek

Kulturtidsskrift i norske folkebibliotek

Fra og med 2008 etablerte Kulturrådet en egen innkjøpsordning for kulturtidsskrift etter modell fra innkjøpsordningene for litteratur. I den modellen som først ble innført, kjøpte Kulturrådet inn et visst antall titler – opptil 15 – og fordelte dem gratis til alle landets folkebibliotek. Som i de øvrige innkjøpsordningene, ønsket Kulturrådet å oppnå to formål samtidig: styrke etterspørselen etter kulturtidsskriftene og økonomien til utgiverne, *samtidig som tidsskriftene ble gjort tilgjengelig for allmennheten* via bibliotekene slik at de kunne bli lest.

For 2008 kjøpte Kulturrådet inn 430 eksemplarer av hver utgave av *Samtiden*, *Vinduet*, *Vagant*, *Syn og Segn*, *Kultmag*, *Marg*, *Norsk Shakespeare- og teatertidsskrift*, *Bokvennen*, *Kunsthåndverk*, *Z*, *Nytt Norsk Tidsskrift*, *Arr*, *Fett*, *Levende Historie* og *Historie*. I en pressemelding fra Kulturrådet het det:

Den nye innkjøpsordninga gir publikum eit betre bibliotektilbod og gir tidsskrifta mange fleire lesarar, seier Ottar Grepstad, leiar i Fagleg utval for litteratur og allmenne tidsskrift i Norsk kulturråd. – Sjølv dei største kulturtidsskrifta har overraskande få bibliotek i abonnentlistene sine, så dette blir ei kraftig endring både for tidsskrifta og biblioteka (Kulturdirektoratet 2007).

Innkjøpsordningen var en prøveordning for 2008, men ble permanent videreført allerede fra 2009. Da ble ti tidsskrift innkjøpt for en periode på tre år, mens de øvrige fem plassene gjaldt for ett år om gangen: «Denne ordningen er valgt for at flere tidsskrift skal få ta del i ordningen og for at bibliotekene skal bli gjort kjent med mangfoldet av tidsskrift som finnes i Norge», het det i Kulturrådets begrunnelse (Halvorsen & Bjerke, 2022, s. 10). Innkjøpsordningen innebar at tidsskriftene fikk overført et beløp fra Kulturrådet – normalt 220 000 kroner per år – som betaling for bibliotek-eksemplarene, men de måtte selv stå for det praktiske arbeidet og kostnadene til trykking og distribusjon av de drøyt fire hundre eksemplarene som skulle til bibliotekene.

Hovedintensjonen med innkjøpsordningen for kulturtidsskrift var å *styrke økonomien til de viktigste kulturtidsskriftene*. Til dette formålet var ordningen utilstrekkelig. Tidsskriftutredningen som ble gjennomført mellom 2016 og 2018, viste at ingen av tidsskriftene på innkjøpsordningen oppnådde driftsoverskudd de fleste eller alle årene over en femårsperiode. De oppnådde heller ikke større institusjonell stabilitet enn de andre kulturtidsskriftene (Bjerke & Halvorsen, 2018, s. 173–174). Innkjøpsordningen hadde også noen negative effekter. Mange kulturtidsskrift hadde selv jobbet iherdig opp mot bibliotekmarkedet for å bygge opp en kundeportefølje. Ved å gå inn i innkjøpsordningen annullerte man effekten av dette arbeidet. Noe enda viktigere var risikoen for å miste eksisterende abonnenter dersom man senere falt ut av innkjøpsordningen. Dette førte til at flere sentrale og anerkjente kulturtidsskrift unnlot å søke om å komme med i innkjøpsordningen.

Basert på de erfaringene som ble samlet i boka *Kulturtidsskriftene*, ble det i 2019 gjort store endringer i Kulturrådets tilskuddsordninger for tidsskrift. De to tilskuddsordningene for produksjon og innkjøp av kulturtidsskrift ble slått sammen med ordninger på andre fagområder til én felles

ordning: tilskuddsordningen for tidsskrift og kritikk. I den nye ordningen ble den eksisterende innkjøpsordningen for kulturtidsskrift avviklet.

Samtidig var Kulturrådet fortsatt opptatt av å få kulturtidsskrift ut i folkebibliotekene. Som erstatning for den gamle innkjøpsordningen ble det derfor innført en ordning for *subsidiering av abonnement* til norske folkebibliotek. Målet med abonnementsubsidiene var å sikre god distribusjon av og tilgjengelighet til tidsskriftene i folkebibliotekene, slik at tidsskriftene kunne nå lesere over hele landet.

Konkret gikk ordningen ut på å subsidiere de kulturtidsskriftene som fikk innvilget slik støtte, med 75 prosent av den ordinære abonnementsprisen for institusjoner. Bibliotek som ønsket abonnement gjennom denne ordningen, betalte selv de resterende 25 prosentene. Administrasjonen av ordningen med subsidierte abonnement til norske folkebibliotek ble satt ut til Tekstallmenningen – Tidsskrift og småforlagssentralen, som har tilhold i Bergen.

Denne ordningen ble evaluert i 2022. Evalueringen slo fast:

Å administrere salg av subsidierte abonnement er svært kostbart, og så kostbart at man ikke kan forsvare ressursbruken på innhenting av restbeløpet som folkebibliotekene betaler. Dermed vil det være mer effektivt, og samtidig langt bedre bruk av offentlige midler, å gi bort abonnement til folkebibliotekene (Halvorsen & Bjerke, 2022, s. 28).

På bakgrunn av evalueringen ble ordningen for subsidiering av tidsskriftabonnement til norske folkebibliotek omgjort til *ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift i bibliotek*.

Dagens ordning kan kort beskrives slik: Alle tidsskrift kan søke om å bli del av ordningen. Søkerne må forplikte seg til å ta det praktiske og økonomiske ansvaret for fysisk distribusjon av tidsskriftene til de aktuelle bibliotekene, samt å lage formidlingsmateriell i form av en vaskeseddel eller lignende.

Hvert folkebibliotek eller bibliotekfilial kan registrere inntil ti tidsskrift de ønsker å abonnere på, og de får maksimalt fem (unntaksvis noen flere) gratisabonnement. Bibliotekene forplikter seg til å stille ut og aktivt formidle de tidsskriftene de får. Faglig utvalg for tidsskrift og kritikk avgjør på sitt høstmøte – gjerne i november – hvilke publikasjoner som får delta og vedtar størrelsen på bevilgningen til abonnementskjøp. For 2025 er avsetningen 1 131 877 kroner (Kulturrådet, 2024).

Til nå har praksis vært at tidsskrifter som får innvilget annen støtte fra Kulturrådet (f.eks. driftsstøtte), vurderes av utvalget som kvalifiserte til å delta i innkjøpsordningen.

Vilkår for tidsskriftedistribusjon og tidsskriftformidling i bibliotek

Norske kommuner har store oppgaver i den offentlige forvaltningen, selv om mange av dem er små. Dette er bestemt i generalistprinsippet, som sier at alle kommuner – uavhengig av størrelse – har de samme lovpålagte oppgavene. Dette skaper utfordringer for kommunene, særlig innenfor spesialisert tjenesteproduksjon som drift av folkebibliotek.

Som en del av arbeidet med *Logikker i strid* undersøkte vi folkebibliotekenes formidling av kulturfondsbøker og hvordan disse bøkene inngår i samlingsutvikling i ulike typer folkebibliotek (Halvorsen mfl., 2020). Et sentralt funn var at organiseringen og omfanget av arbeidsdeling og spesialisering i ulike litteraturtyper varierte svært mye mellom ulike typer bibliotek. Forskjellene varierte systematisk etter kommunestørrelse (Halvorsen & Lien, 2020).

Tabell 1 viser sammensetningen av norske kommuner etter innbyggertall i 2025.

» **Tabell 1 Norske kommuner etter innbyggertall**

Innbyggertall	Antall kommuner
150 000 eller mer	4
100 001-150 000	4
50 001 – 100 000	13
20 001- 50 000	47
10 001- 20 000	44
5001-10 000	71
2001- 5000	99
Inntil 2000	75
Sum	357

Kilde: Statistisk sentralbyrå, 2025.

Som tabellen viser, har et solid flertall av norske kommuner færre enn 10 000 innbyggere, og nesten halvparten har færre enn 5000. Selv om flere av de store kommunene har flere filialer enn de små, befinner de aller fleste bibliotekene seg i kommuner med inntil 20 000 innbyggere.

Vi har gjennomgått bemanningen ved folkebibliotekene. De nyeste dataene viser situasjonen i 2023 (Nasjonalbiblioteket, 2024). Hovedfunnet er at bemanningsmønsteret i forhold til kommune-størrelse er det samme som vi fant i 2020, basert på data fra 2018 (Halvorsen & Lien, 2020). I tillegg ser vi en tendens til at mediebudsjettene til folkebibliotekene har blitt noe redusert i løpet av de siste fem årene, noe som underbygges av intervjuene.

Bibliotekene i de fire største byene har en sammensetning av ansatte der bibliotekarere utgjør den største gruppen, men det er omtrent like mange ansatte og årsverk med annen høyere utdanning. Flere av disse har relevant masterutdanning eller er utøvende litterater eller andre kunstnere som arbeider i bibliotekene på deltid. Dette gir storbybibliotekene gode forutsetninger for å spesialisere seg på smale publikasjoner, slik som tidsskrift.

I folkebibliotek i kommuner med 50 001–150 000 innbyggere er det som regel et flertall av de ansatte som er bibliotekarutdannet. I tillegg er det et innslag av personer med annen høyere utdanning i stabene. Gjennom intervjuer vet vi at de fleste av disse tilhører hjelpeprofesjoner, slik som pedagoger og sosialarbeidere. Innslaget av litteraturvitere, litterater og andre kunstnere er klart lavere enn i storbyene, selv om de også finnes i storkommunebibliotek. Disse bibliotekene har dessuten færre personer å spille på og tvinges til å nedprioritere enkelte sjangre og nøye seg med mindre spesialisering på litteraturtyper.

Folkebibliotek i kommuner med 20 001–50 000 innbyggere har ofte flere enn én bibliotekarutdannet, og sammensetningen kan minne om bibliotekene i de litt større kommunene. Samtidig har de færre ansatte og en høyere andel som arbeider deltid. Dette gir enda mindre rom for litterær spesialisering enn i bibliotektypene vi har beskrevet tidligere.

Folkebibliotekene i de minste kommunene har jevnt over få ansatte, noen ganger bare én, og ofte er det kun biblioteksjefen som er bibliotekarutdannet (noe som er lovpålagt). I små og mellomstore folkebibliotek ligger det dermed langt mindre til rette for spesialisering på litteraturtyper.

I evalueringen av ordningen med subsidierte tidsskriftabonnement intervjuet vi bibliotekarere i fire folkebibliotek: en storby, en kommune med mellom 50 001 og 100 000 innbyggere, en kommune med mellom 20 001 og 50 000 innbyggere og en kommune med mellom 10 001 og 20 000 innbyggere (Halvorsen & Bjerke, 2022).

I 2022 var storbybiblioteket det eneste som meldte om status quo med hensyn til hvilke kulturtidsskrift det kjøpte inn, sammenlignet med hva det hadde mens innkjøpsordningen for kulturtidsskrift var virksom. Biblioteket var bevisst på å holde en stor bredde i samlingen og hadde et mediebudsjett som tillot dette. I de tre øvrige kommunene artet dette seg svært annerledes. Etter avviklingen av innkjøpsordningen hadde bibliotekene sluttet å holde seg med de aller fleste kulturtidsskriftene. Vi avdekket også at kulturtidsskrift ble kjøpt inn innenfor et fellesbudsjett for mange ulike periodika og i to tilfeller også sammen med dagsaviser. Dermed konkurrerte kulturtidsskrift med abonnementet på aviser som *Aftenposten* og periodika-titler som *Alt om fiske*, *Hytteliv* og *KK*.

Våren 2025 gjennomførte vi intervjuer med bibliotekarer fra et hovedbibliotek i en storby og et bydelsbibliotek i en annen. Vi gjennomførte også et intervju med en bibliotekar i en kommune med mellom 50 001 og 100 000 innbyggere. I tillegg intervjuet vi bibliotekarer i tre kommuner med mellom 2001 og 10 000 innbyggere. To av de aktuelle bibliotekene var valgt ut nettopp fordi de *ikke* benytter seg av ordningen med gratis tidsskriftabonnement.

Undersøkelsen viser at situasjonen i norske folkebibliotek fremdeles varierer etter kommune-størrelse, og at mønsteret i stor grad er det samme som tidligere. Storbybibliotekene holder fortsatt kulturtidsskrift og tenker langsiktig når det gjelder samlingsutvikling. Storkommune-bibliotekene benytter seg av ordningen med gratis tidsskriftabonnement, men ville ikke abonnert på disse titlene dersom de måtte kjøpe dem over eget budsjett. Bibliotekarene uttrykte tilfredshet med muligheten til selv å velge titler, og foretrakk dette fremfor å få flere titler valgt ut av faglig utvalg for tidsskrift og kritikk.

Et bifunn fra vår datainnsamling er at det var svært vanskelig å få tak i informanter fra de minste folkebibliotekene. For å finne frem til informanter benyttet vi først Tekstallmenningens liste over kontakter, som omfatter rundt fire hundre bibliotekfilialer. Noen svarte ikke på våre henvendelser i det hele tatt. Da fant vi fram til biblioteksjefen via kommunens nettsider. For å få gjennomført tre planlagte intervjuer, var vi i kontakt med 14 bibliotek. I fem av disse hadde den tids-skriftansvarlige sluttet, var i permisjon eller hadde nettopp fått oppgaven. Flere av slo å delta i inter-vjuet fordi de rett og slett kjente lite til ordningen. De fleste av disse var nyansatte eller i vikariater. Andre av slo forespørselen og oppga tidspress som grunn. Flere var hjelpsomme og tipset oss for eksempel om andre bibliotek som de trodde kunne bidra bedre. Bibliotekarene var gjennomgående imøtekommande, men hadde dårlig tid eller følte de hadde lite å bidra med.

I de tre intervjuene vi gjennomførte, ble det også fortalt om stor utskifting av personell, redu-serte bibliotekbudsjetter og/eller nye oppgaver som ble lagt til folkebibliotekene uten at beman-ningen ble styrket. Informantene fortalte at de hadde svært begrenset kompetanse på kulturtids-skrift, og at de var tvunget til å prioritere å orientere seg i litteraturtypene som var mest etterspurt.

Informantene fra de to bibliotekene som ikke hadde vist interesse for ordningen, begrunnet dette med at de ikke kjente til den. Det ene biblioteket hadde nylig skiftet biblioteksjef etter en langtidssykemelding, det andre hadde hatt samme biblioteksjef i en god del år. Biblioteket i utkant-kommunen som benyttet seg av ordningen, beskrev utfordringer med å formidle kulturtidsskrift. De fortalte også at det var gjort konkrete tiltak i form av katalogisering, synlig plassering og Facebook-annonsering, hvor vaskeseddelen ble benyttet. I likhet med storbybiblioteket foretrakk også dette biblioteket dagens ordning, der man kan velge færre titler selv, fremfor innkjøpsordningen der man fikk tildelt flere titler valgt ut av Kulturrådet.

For å forstå bibliotekarenes forhold til formidling av kulturtidsskrift, er det nyttig å se nærmere på noen sentrale kjennetegn ved kulturtidsskriftene. I tidsskriftutredningen gjorde vi en *avgrensing* av fenomenet kulturtidsskrift fra andre typer periodika, særlig avisene. Framgangsmåten var å ana-lyse hvordan tidsskriftene forsto seg selv, altså hvordan redaksjonene og deres nære omgivelser beskrev feltet (Bjerke & Halvorsen, 2018). På bakgrunn av analysen konkluderte vi med at kulturtids-skrift kunne forstås som publikasjoner med et uttalt og uttrykt *formål*, publikasjoner dominert av en bestemt *form* (essayet), og utgivelser med en bestemt *funksjon* («overvåke tidsånden» og dermed bli kildekrifter om fortidas samfunnsforståelser) (se også Bjerke & Halvorsen, 2019).

Som en følge av disse egenskapene skiller kulturtidsskrifter seg fra aviser og andre allmenne periodika ved at de i liten grad er massemedier, men – med noen unntak – er gruppekommunika-sjonsmedier. Tidsskriftene lages for en mindre gruppe, innvidde og ofte spesielt kompetente lesere. Dette fører til at tidsskriftene blir krevende å formidle i et norsk folkebibliotek, som har som pålagt mål å nå det store flertallet av innbyggerne i en kommune.

I utredningen av ordningen med subsidierte tidsskriftabonnement (Halvorsen & Bjerke, 2022) belyste vi tidsskriftenes egenart i sammenheng med bibliotekfagets logikk. Vi gjengir i det følgende noen passasjer fra rapporten, ettersom vi mener forholdene som diskuteres fremdeles gjør seg gjeldende:

Innenfor bibliotekarfaget er samlingsutvikling en strategisk, langsiktig aktivitet. Ifølge Folkebibliotekloven §1, skal folkebibliotekene i sine tilbud legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Aktualitet tolkes i denne sammenhengen som at litteraturen er ny, etterspurt og at den lar seg formidle. Dermed blir formidlingsevne en del av kriteriet for bibliotekenes samlingsutvikling. De særskilte utfordringene med formidling av kulturtidsskrift er knyttet til at litteraturtypen er smal, at den inneholder stor innbyrdes variasjon og at den etterspørres i lavt volum.

I formidlingen av kulturtidsskrift tar det erfaringsvis tid å bygge opp en leserkrets, og det er viktig å ha kontinuitet i hvilke tidsskrift man holder over tid. Flere informanter peker på at man i den gamle innkjøpsordningen fikk for mange kulturtidsskrift til å kunne jobbe godt med hver enkelt tittel, og at utskiftninger av titler på innkjøpsordningen fra år til år skapte større utfordringer i formidlingsarbeidet.

Et annet poeng som ble fremhevet er at bibliotekarene har en avgjørende rolle. En bibliotekleder gav uttrykk for at det var sjelden man sa nei til en bibliotekar som ønsket å kjøpe inn en bestemt tittel. En bibliotekar med ansvaret for tidsskriftinnkjøp i en storkommune sa at bibliotekarens interesse for tittelen var kjempeviktig for formidlingsarbeidet. Vi stilte oppfølgingsspørsmålet: «så det handler om å treffe rett bibliotekar med riktig tidsskrift». Svaret var: «Ja, absolutt. Der traff du spikeren på hodet.» (Halvorsen & Bjerke, 2022, s. 22).

Kulturtidsskrift og tidsskriftfeltet – status 2025

Den statlige politikken har de siste femti årene operert med en femdeling av feltet for periodiske publikasjoner: 1) ukeblader/magasiner, 2) fagpresse som dekker organisasjonslivet, 3) aviser/nyhetspublikasjoner, 4) vitenskapelige tidsskrift og 5) kulturtidsskrifter.

Ukeblader har ikke fått noen offentlig støtte overhodet, og de er i tillegg merverdiavgiftspliktige. Fagpressen mottar i all hovedsak ikke støtte, men deler av den får merverdiavgiftsfritak (Aker & Bjerke, 2023; Halvorsen, 2023).

Aviser kan deles i to hovedkategorier: nyhetsrapporterende og nyhetskommenterende aviser. Nyhetsrapporterende aviser, som gjerne er høyfrekvente (med unntak av de minste lokalavisene), har vært støttet gjennom merverdiavgiftsfritak, pressestøtte og ulike andre tilskudd. Det siste tiåret har støtten ligget under Kultur- og likestillingsdepartementet og vært forvaltet av Medietilsynet. De nyhetskommenterende (mer lavfrekvente) ukeavisene var i perioden fra 2006 til 2015 en del av Kulturrådets portefølje, men ble fra 2016 overflyttet til Medietilsynets ansvarsområde (Bjerke & Halvorsen, 2023).

Vitenskapelige tidsskrifter har vært støttet direkte via Norges Allmennvitenskapelige Forskningsråd og senere Forskningsrådet. Siden denne typen publikasjoner inngår i akademiske karriereløp og Kunnskapsdepartementets tellekantsystem for å belønne og verdsette universiteter og høyskoler, mottar de store ressurser fra sektoren i form av gratisarbeid fra forfattere, fagfeller og redaktører og direkte publiseringsstøtte fra institusjonene.³

Kulturtidsskriftene har mottatt ulike typer statsstøtte helt siden 1700-tallet, men har fra 1965 mottatt overføringer fra Norsk kulturfond, som er forvaltet av Kulturrådet (tidligere Norsk kulturråd) og finansiert over statsbudsjettet.

En survey blant tidsskriftene gjennomført i 2017 (Bjerke og Halvorsen (red.), 2018) viste at økonomien var svært anstrengt. Nesten ingen av kulturtidsskriftene gikk stabilt med overskudd, og det forekom en rekke uttrykk for institusjonell ustabilitet, blant annet stans i drift, ekstraordinære overføringer fra eiere og hyppige redaktørskifter. Et annet funn var at de mest anerkjente tidsskriftene ikke skilte seg ut positivt fra de øvrige med hensyn til økonomiske resultater eller institusjonell stabilitet (Bjerke & Halvorsen (red.), 2018, s. 85).

3 Belønning i form av budsjettbevilgning per publikasjon er nå avviklet, men institusjonene rapporterer fremdeles sine publikasjonspoeng til Kunnskapsdepartementet.

Vår nye survey blant tidsskriftredaksjonene tyder på at situasjonen i 2025 er den samme, om ikke verre. I 2017 hadde 31 prosent av tidsskriftene oppnådd driftsoverskudd de fleste eller alle de fem foregående driftsårene, og kun syv prosent hadde hatt driftsoverskudd alle årene (N=55). I surveyen som ble gjennomført i 2025 var tilsvarende andel 30 prosent og fem prosent (N=37). I 2025 fikk vi noe færre svar enn i 2017, og det siste utvalget besto av en høyere andel godt etablerte tidsskrift enn utvalget i den første undersøkelsen. Dette indikerer at situasjonen kan ha blitt verre i løpet av de åtte årene enn det tallene viser.

Et viktig lysglimt i 2017-undersøkelsen var at tidsskriftene, til tross for svak økonomi, klarte å opprettholde kvaliteten. Dette ble forklart med en stor dugnadsinnsats fra underbetalte redaktører og redaksjonsmedlemmer, støtte fra Kulturrådet, eiere og mesener, samt en sterk prioritering av honorering. Tre av fire tidsskrifter honorerte bidrag, og 45 prosent (N=65) honorerte de fleste eller alle bidrag (Bjerke & Halvorsen, 2018, s. 83). Denne prioriteringen gjør seg også gjeldende i 2025-utvalget. Hele 84 prosent av tidsskriftene svarte at de honorerte bidrag, og 65 prosent oppga at de honorerte de fleste eller alle innsendte bidrag (N=37). Intervjuene underbygger og utfyller tendensene i undersøkelsen. Redaktører for mindre ressurssterke tidsskrifter forteller at de «er lei seg for at vi ikke kan honorere bedre». En redaktør forteller at «det er en æressak å honorere skribentene», mens andre understreker at det er strengt nødvendig hvis man ønsker bidrag fra de spisseste pennene i konkurranse med blant annet *Klassekampen*, *Aftenposten*, *Morgenbladet* og *Dag og Tid*.

En konsekvens av den sterke prioriteringen av skribenthonorarer er at det blir færre ressurser igjen til den merkantile siden av driften. Flere av informantene våre forteller om funksjoner de gjerne skulle hatt ressurser til, som nyhetsbrev og markedsarbeid, men som de ikke kan prioritere. Dette bidrar til at mange kulturtidsskrifter har en særegen form for semiprofesjonalitet: De drives faglig sett høyst profesjonelt, mens den forretningsmessige siden av driften er mer amatørmessig.

Tekstallmenningen

Begrunnelsen for å støtte etableringen og driften av det som i dag er Tekstallmenningen, var nettopp tidsskriftenes utfordringer med å håndtere merkantile oppgaver. Kulturrådet ønsket i 2019–2020 å etablere et kompetansemiljø som kunne bistå tidsskriftfeltet med markedsføring, abonnement og distribusjon. På lengre sikt håpet man at bedre rammevilkår for tidsskriftene, for eksempel gjennom økt støtte fra Kulturrådet, etter hvert kunne føre til en profesjonalisering av den enkelte tidsskriftadministrasjonen. Man ønsket derfor å bygge et kompetansemiljø som kunne bidra til en slik utvikling av feltet.

Tre aktører søkte om støtte til å ivareta denne funksjonen. Tekstallmenningen i Bergen fikk tilslaget, og Kulturrådet bevilget 600 000 kroner til dette arbeidet i 2020. Beløpet er senere økt, og for årene 2024–2026 har Tekstallmenningen fått 1,3 millioner kroner i årlig tilskudd. Tilskuddet gis fra 2024 over Kulturrådets tilskuddsordning for tverrfaglig kulturvirksomhet. Midlene dekkes hovedsakelig fra avsetningen til tidsskrift og kritikk. I tillegg bidrar faglig utvalg for tverrgående ordninger med noe.

Tekstallmenningen er et allmenntilgjengelig aksjeselskap eid av foreningen Tekstallianse. I søknaden til Kulturrådet fra Tekstallianse i 2019 om tilskudd til etablering av det som etter hvert ble Tekstallmenningen, het det at

Tekstallianse vil etablere et nasjonalt senter i Bergen som er inspirert av svenske Nätverket, med arbeidstittelen Tidsskriftsentralen.⁴ Kulturtidsskrifter skal her få tilbud om tjenester

4 Det endelige navnet ble Tekstallmenningen.

knyttet til distribusjon, salg og formidling, samt bistand til administrative funksjoner. I tillegg skal Tidsskriftsentralen arbeide strategisk for tidsskriftenes rammebetingelser, synliggjøre deres viktige rolle i offentligheten, og stå for kompetansehevende tiltak for redaktører, kritikere og andre medvirkende. Tidsskriftsentralen har som målsetting å styrke kulturtidsskriftene ved å frisetse faglige ressurser, redusere kostnader og øke synlighet og salg. Etableringen skjer i samarbeid med Norsk tidsskriftforening og kulturtidsskriftet Vagant.⁵

Tekstallmenningen presenteres på Tekstallianses nettside som en sentral aktør på tidsskriftfeltet, med virksomhet på en rekke områder:

Tekstallmenningen – tidsskrift- og småforlagssentralen arbeider nå med å etablere en god infrastruktur for salg, formidling og distribusjon av kulturtidsskrifter og bøker fra småforlag i hele landet. I 2023 er målet å bidra til en åpen og opplyst profesjonell og offentlig samtale om kunst, kultur og andre samfunnsspørsmål for og med hele den mangfoldige befolkningen i Norge. Som en del av dette arbeidet har vi åpnet landets første spesialiserte arena for kulturtidsskrifter, kunstbøker og småforlag i Bergen sentrum som inkluderer butikk, møteplass, arrangementer, podkaststudio og en digital plattform (Tekstallianse u.å.).

Tekstallmenningens virkeområder er altså vesentlig bredere enn å formidle tidsskriftene til bibliotekene. De tilbyr å overta både distribusjon og markedsføring for tidsskriftene overfor både privat- og institusjonsmarkedet, slik at redaksjonene kan konsentrere seg om innholdsproduksjonen.

Tekstallmenningen begrenser sin målgruppe til «kulturtidsskrifter». Totalt har virksomheten per 2025 inngått ulike typer avtaler med rundt åtti kulturtidsskrifter.

Virksomheten holder til i Bergen, der den også driver en butikk. Selskapet hadde totale inntekter på 5,1 millioner kroner i 2024, har i dag tre ansatte og et styre ledet av Trond Åm, som i 2025 er kulturbyråd (V) i Trondheim.

Tekstallmenningen tilbyr per 2025 ifølge sin nettside (Tekstallmenningen, 2025) følgende tjenester for tidsskriftene:

- *Nettbutikk:* Kunden betaler porto. Tekstallmenningen må ha utgivelsene på lager og håndterer utsendelse og kundeservice.
- *Abonnement:* Tekstallmenningen kan gjøre utsendelser til abonnenter og gratister for inntil 300 stykker. Tekstallmenningen håndterer også returer ved å kontakte kunden for å få ny adresse og ettersende.
- *Digital plattform:* Tekstallmenningen benytter Labrador. Nettsider kan settes opp med abonnementshåndtering via Infosoft.
- *Forhandlere:* Tekstallmenningen kan formidle til andre forhandlere, for eksempel bokhandlere. Tekstallmenningen håndterer retur, oppgjør og fakturering.
- *Bibliotekene:* Tekstallmenningen kan selge direkte til bibliotek eller via agent med 10 prosent provisjon.
- *Tekstallmenningens tidsskriftpakke:* Tekstallmenningen tilbyr et abonnement hvor mottakeren betaler en årlig sum og får et nytt tidsskrift hver måned. Tekstallmenningen velger en aktuell utgivelse hver måned og skriver litt om denne i et følgebrev. Markedsføres som gave til privatpersoner og bedrifter, og til bibliotek.
- *Salgsbokser:* Virksomheten tilbyr selvbetjent salg gjennom «salgsbokser» på utvalgte steder i hele landet. Tekstallmenningen inngår avtale med utsalgsstedene om en fast, årlig leie for å sørge for at boksene og tilbudet er vedlikeholdt og at kundene betaler for utgavene. Dette forutsetter abonnementsordning via Tekstallmenningen for bestilling og justering. Tidsskriftene sendes ut sammen med abonnementene, og porto dekkes av utgiver.

- *Butikk og arrangementslokale:* Tekstallmenningen har en «arena» for tidsskrift og småforlag i Bergen sentrum, som fungerer som butikk, i tillegg til kontor, podkaststudio og arrangementslokale. I lokalet formidles alle de fysiske utgivelsene Tekstallmenningen tilbyr i nettbutikken. Utgivere som Tekstallmenningen samarbeider med, kan bruke arenaen til møter, verksteder eller lanseringsarrangementer uten kostnad.

I kapittel 4 vil vi nærmere beskrive i hvilken grad kulturtidsskriftene benytter de ulike tilbudene og deres erfaringer med dem.

Ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til bibliotek

Etableringsfasen

selv med Tekstallmenningen i rollen som koordinator fra 2021, oppsto det problemer knyttet til ordningen med subsidierte tidsskrift. Som beskrevet i kapittel 2, ble denne ordningen derfor erstattet av en ny modell med tildeling av *gratis* tidsskriftabonnementer. Det overordnede målet er å sikre størst mulig representasjon av kulturtidsskriftene i folkebibliotek samt bibliotek i høyskole- og universitetssektoren. Ordningen forvaltes av faglig utvalg for tidsskrift og kritikk.

Overgangen fra subsidierte tidsskriftabonnement til dagens ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til bibliotek ble vedtatt av faglig utvalg for tidsskrift og kritikk på april møtet i 2022, og iverksatt allerede samme høst med tildelinger for året 2023. I denne perioden pensjonerte ordningsansvarlig⁶ for faglig utvalg for tidsskrift og kritikk seg, og på grunn av uforutsette hendelser tok det lang tid før en permanent erstatter kom på plass. Dette førte til at oppgaver ble liggende, og at man mistet kontinuitet i arbeidet med fagområdet tidsskrift og kritikk i Kulturrådets sekretariat (Kulturdirektoratet). Tekstallmenningen fikk derfor store oppgaver i den praktiske implementeringen av den nye ordningen, noe som delvis løste utfordringene.

Fra Tekstallmenningens perspektiv var perioden preget av kaos: Den manglende kontinuiteten i Kulturrådets sekretariat (Kulturdirektoratet) førte til en utydelig oppdragsbeskrivelse, og det tok tid før en avtale kom på plass. De nye oppgavene medførte også et høyt arbeidspress hos Tekstallmenningen, som hadde få ansatte og måtte bruke betydelige ressurser på å administrere ordningen, uten å oppleve å få tilstrekkelig kompensasjon for arbeidet. I tillegg manglet de gode tekniske løsninger for å effektivisere gjennomføringen av oppgavene. Dermed måtte mye av oppfølgingen av bestillinger og koordinering med biblioteker og tidsskrifter gjøres manuelt, noe som var tidkrevende.

Høsten 2023 ble det inngått en toårig avtale – for årene 2024 og 2025 – mellom Kulturdirektoratet (som sekretariat for Kulturrådet) og Tekstallmenningen om «Levering av tjenester i forbindelse med tilskuddsordningen innkjøp og formidling av kulturtidsskrifter til bibliotek».⁷ Rammen for oppdraget var på 250 000 kroner i 2024 og 258 000 i 2025. Oppdraget ble gitt som en offentlig anskaffelse gjennom Kulturdirektoratet, og ikke lenger som et tilskudd direkte fra Kulturrådet. Fullmakten til å benytte midler fra Norsk kulturfond til en slik anskaffelse er gitt i tildelingsbrevet (Kultur- og likestillingsdepartementet 2024, s. 15). Oppdraget ble tildelt uten konkurranse fordi det ikke fantes andre aktuelle leverandører. En viktig del av vår evaluering handler nettopp om dette oppdraget. Vi skal gå nærmere inn på det i et senere avsnitt, men først vil vi gjøre rede for hvordan den nye ordningen er innrettet som helhet.

6 Ordningsansvarlig har administrativt ansvar for fagområdet tidsskrift og kritikk, er saksbehandler på dette området og er sekretær for fagutvalget.

7 Saksnummer 24/70-2.

Hvordan er ordningen innrettet?

I den nye ordningen melder bibliotekene selv inn hvilke tidsskriftabonnementer de ønsker for det kommende året. Med utgangspunkt i disse ønskene, og innenfor den budsjetttrammen som Kulturrådet vedtar, tildeles folkebibliotekene tidsskriftabonnementer, mens tidsskriftene får oppgjør av Kulturrådet for abonnementene som gis til bibliotekene.

Ordningen ligger tett opp mot anbefalingen i utredningen om ordningen med subsidierte tidsskrift (Halvorsen & Bjerke, 2022). Formålet var å forenkle administrasjonen ved å fjerne arbeidet med å kreve inn de siste 25 prosentene fra bibliotekene for de subsidierte abonnementene, og å få distribuert flere tidsskrift til og formidlet i bibliotekene. Begrunnelsen for at folkebibliotekene selv kunne velge tidsskrift, var at bibliotekene kunne tilpasse tidsskrifttilbudet til lokal etterspørsel og egen formidlingskompetanse.

Det var behov for en avgrensning av hvilke tidsskrift som skulle inngå i ordningen. Blant annet for å unngå ekstra saksbehandling, og for å oppnå en viss sikkerhet for at tidsskriftene i ordningen faktisk ble produsert, valgte man å bruke tildeling av tilskudd fra andre ordninger innenfor området tidsskrift og kritikk som grunnlag for avgrensningen. Dette gjøres ved at (papir)tidsskriftene krysser av for at de vil være med på ordningen når de søker annen støtte. De som ønsker det, og som mottar støtte fra faglig utvalg for tidsskrift og kritikk, er kvalifisert for innkjøpsordningen.

I dag vedtas alle tildelinger for det påfølgende året, inkludert innkjøpet av tidsskriftabonnement til folkebibliotekene, på høstmøtet til faglig utvalg for tidsskrift og kritikk, som gjennomføres i november.

Folkebibliotekene melder inn sine ønsker til Tekstallmenningen, som videreformidler disse til utvalget. Siden innmeldingen skjer før det er avgjort hvilke tidsskrifter som faktisk er kvalifisert for ordningen, baserer bibliotekene sine ønsker på en liste over tidsskrifter som har søkt støtte og ønsker å delta i innkjøpsordningen.

Vår gjennomgang av etableringsprosessen viser at Tekstallmenningen fikk i oppdrag å bistå Kulturdirektoratet med oppfølgingen av den nye innkjøpsordningen. De neste avsnittene omhandler dette oppdraget.

Avtalen mellom Kulturdirektoratet og Tekstallmenningen

Under innføringen av ordningen høsten 2022 håndterte Tekstallmenningen en stor del av de administrative oppgavene knyttet til den nye innkjøpsordningen. Da Kulturdirektoratet, som Kulturrådets sekretariat, fikk på plass en permanent ordningsansvarlig for tidsskrift og kritikk, inngikk man etter hvert en avtale kalt «Levering av tjenester i forbindelse med tilskuddsordningen innkjøp og formidling av kulturtidsskrifter til bibliotek».⁸ Vi har gjennomgått anskaffelsesavtalen, som dels består av punkter man forventer å finne i en ordinær tjenesteanskaffelse, men også av punkter som viser at oppdraget har fellestrekk med annet arbeid som i dag støttes gjennom tilskudd.

Denne tvetydigheten kommer til uttrykk allerede i målet for oppdraget. Av avtalen framgår det at «tjenesteleveransens» formål er at tidsskriftene som av Faglig utvalg for tidsskrift og kritikk blir vedtatt innkjøpt, skal ankomme riktige biblioteker, at bibliotekene skal tilgjengeliggjøre og formidle disse». Denne formuleringen kunne vært brukt i en avtale om anskaffelse av en teknisk distribusjonstjeneste. Samtidig defineres det et annet mål som man ikke forventer å finne i en anskaffelse: «Det er også et mål at denne tjenesten utføres av en aktør i feltet, og å bygge denne aktørens kompetanse. Å styrke en slik aktør som allerede er aktiv og en del av miljøet kan bidra til utvikling og vekst av tidsskrift- og kritikkfeltet». Dette målet med avtalen innebærer i praksis å styrke Tekstallmenningen som aktør, noe som normalt ville blitt fremmet gjennom et tilskudd.

8 Saksnummer 24/70-2.

I avtalen finner vi også en selvmotsigelse. Tekstallmenningen skal både «jobbe selvstendig, og ha tilstrekkelig oversikt over og forståelse av ordningen og tjenestene som behøves utføres» og «være i dialog med Kulturdirektoratet om det praktiske i gjennomføringen, men også bidra i å diskutere – for så å implementere – eventuelle justeringer som det måtte kunne være nødvendig å gjøre i denne relativt unge ordningen».

Noen av punktene slår også fast at deler av Tekstallmenningens arbeid skal være tett integrert i saksbehandlingen til faglig utvalg for tidsskrift og kritikk: Tekstallmenningen skal «være involvert på utvalgsmøtes siste dag, eventuelt i direkte etterkant, i utregningen av hvor mange abonnenter hvilke tidsskrift får kjøpt inn». Enkelte formuleringer i avtalen slår fast at Tekstallmenningen skal videreføre arbeidsformen fra høsten 2022, for eksempel denne: «Tjenesteleverandørens ansvar vil være å videreføre den praksis som de i 2022–23 har hatt angående Kulturrådets tilskuddsordning innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til bibliotek.»

Som tidligere beskrevet mottar Tekstallmenningen tilskudd fra Kulturrådet til å gi kulturtidsskrifter bistand til distribusjon, salg og formidling, samt administrative funksjoner. De fleste oppgavene i mandatet for anskaffelsen overlapper med dette:

Tjenesteleverandørens hovedansvar er å ivareta innsalg, koordinering mellom parter og oppfølging av de praktisk-logistiske sidene av ordningen. Kort sagt, de rette tidsskriftene skal komme til de rette bibliotekene. Arbeidet må foregå både før og etter at fagutvalget har fattet sine vedtak. Tjenesteleverandøren har all kontakt med bibliotekene og mye kontakt med tidsskriftene, og fungerer som hovedbindeledd mellom de to aktørene. Nedenfor følger en liste over hvordan oppdraget kan se ut. Forslag til bedre modeller og utvikling av eksisterende praksis kan foreslås for kunden.

De punktene i avtalen som definerer hvordan arbeidet i tilknytning til saksbehandlingen av ordningen skal utføres, har form som en detaljert anskaffelse:

Tjenesteleverandøren skal, som utgangspunkt, ha kontakt med administrasjonen i Kulturdirektoratet rett etter søknadsfristen primo september 2023 for å få en liste over potensielle abonnementsleverandører – altså tidsskrift som søker produksjonstilskudd og har registrert interesse for å være med i innkjøpsordningen. Deretter skal leverandøren formidle listen til folkebibliotekene og bibliotekene i høyskole- og universitetssektoren, samt innhente bibliotekenes ønske om gratisabonnenter.

Det er viktig å informere bibliotekene om at det ikke kan garanteres at utvalget går for tilskudd til innkjøp av akkurat disse tidsskriftene.

Tjenesteleverandøren skal innhente vaskesedler fra de innkjøpte tidsskriftene og formidle til bibliotekene.

Vi ser altså at avtalen med Tekstallmenningen både inneholder punkter som man forventer å finne og ikke forventer å finne i en avtale om en anskaffelse. Avtalene inneholder også motsetninger. Det slås fast at Tekstallmenningen både skal jobbe selvstendig og være i tett dialog med ordningsansvarlig i arbeidet. På noen områder gir avtalen lite føringer om hva som skal gjøres og hvordan, mens punktene om arbeidet som skal bidra til saksbehandlingen, er svært detaljert beskrevet i avtaleteksten.

Det økonomiske omfanget av avtalen for 2024 var på 250 000 kroner. Siden avtalen fikk status som en anskaffelse, ble den merverdiavgiftspliktig. Dette innebærer at kostnaden for Tekstallmenningens arbeid de to årene 2024 og 2025 samlet ble 127 000 kroner dyrere enn det hadde vært hvis oppdraget hadde blitt gitt gjennom et tilskudd.

Hvis man på den ene siden kun betrakter Tekstallmenningens leveranse som en støtte til forvaltningen av ordningen, er godtgjøringsbeløpet høyt. For 2025 bruker man 322 500 kroner inkludert merverdiavgift for bistand til å fordele 1 131 877 kroner, tilsvarende 24 prosent av beløpet

som fordeles. Dette var noe av bakgrunnen for at faglig utvalg for tidsskrift og kritikk høsten 2024 besluttet å evaluere ordningen og Tekstallmenningens rolle.

I avtalen for oppdraget denne rapporten inngår i, beskriver oppdragsgiverne innledningsvis flere utfordringer ved dagens ordning og peker på et mulig potensial for forenkling:

Dagens ordning oppleves som noe komplisert og tungvint, og den har potensial for konflikter mellom de lover og reguleringer som et direktorat må forholde seg til, versus den praksis og de forventninger som er «ute i feltet». Det har vært stilt spørsmål ved om administrasjonen av ordningen kan gjøres rimeligere og enklere – uten å miste det positive ved å gi administrasjonsoppgaver til en aktør i feltet.⁹

På den annen side omfatter leveransen en annen viktig og temmelig tidkrevende komponent – å styrke og vedlikeholde relasjonen mellom overarbeidede tidsskriftredaktører og bibliotekarer. Det er også et selvstendig mål med oppdraget å bygge kompetanse hos Tekstallmenningen til å gjøre dette arbeidet.

Samarbeidet mellom utvalget, ordningsansvarlig og Tekstallmenningen

Som vi har vist tidligere, var det betydelige problemer med den nye ordningen høsten 2022. Noen av dem var etter alt å dømme rene oppstartsvansker som etter hvert har gått eller vil gå seg til. Tekstallmenningen oppsummerer selv i sin rapport fra 2024 at «samarbeidet med både tidsskriftene og bibliotekene har vært betraktelig enklere i 2024 enn tidligere, det er tydelig at alle parter begynner å få ordningen inn i rutine sine» (Tekstallmenningen 2024).

To sentrale utfordringer i samhandlingen mellom Tekstallmenningen er også blitt utbedret. Den første er mangelen på en avtale og tydelig innhold i oppdraget. Det er nå inngått en avtale som vi tidligere har gjort rede for. Den andre er mangelen på en fast ordningsansvarlig, som nå er på plass og har fått tid til å sette seg inn i ordningene.

Samtidig skaper noen formuleringer i avtalen mellom Kulturdirektoratet og Tekstallmenningen fortsatt usikkerhet i utførelsen av arbeidet. For eksempel står det at Tekstallmenningen skal «være i dialog med Kulturdirektoratet om det praktiske i gjennomføringen, men også bidra i å diskutere – for så å implementere – eventuelle justeringer som det måtte kunne være nødvendig å gjøre i denne relativt unge ordningen». Tekstallmenningen må løse store og små problemer på kort varsel. At denne type grep må forankres i direktoratet, skaper merarbeid for en allerede presset ordningsansvarlig og forsinkelser for Tekstallmenningen som må avvente tilbakemelding. Dette kan trolig løses innenfor dagens ordning gjennom en justering av avtale og samarbeidsform.

Noen problemer vil likevel bestå så lenge man innretter ordningen slik som i dag. Utfordringene handler først og fremst om betydelige variasjoner i hvilke og hvor mange av hvert tidsskrift som fra et år til et annet blir kjøpt inn gjennom ordningen. Det er også et problem at årshjulet til utvalget ikke er koordinert med tidspunktet for bibliotekenes budsjettarbeid. Til sist handler det om hvordan tidsskriftene kvalifiseres for innkjøp og måten budsjetteringen til ordningen foregår på.

I dag søker tidsskriftene om å få delta i ordningen i september. Basert på *søknadene* distribuerer Tekstallmenningen en liste over tidsskrifttitler som bibliotekene kan velge fra. Bibliotekene melder deretter fra til Tekstallmenningen om hvilke titler de ønsker seg – de kan be om inntil ti. På denne måten blir det meldt inn ønsker fra bibliotekene om langt flere tidsskrifter enn det settes av midler til. For 2025 ble det registrert abonnementsønsker fra bibliotekene med en samlet kostnad

9 Signert oppdragsavtale, Kulturdirektoratets saksnummer 24/10231-9.

på 1 865 552 kroner, mens den endelige summen i vedtaket om bevilgning fra faglig utvalg på møtet i november 2024 var 1 113 887 kroner. Denne markante reduksjonen i abonnementsinnkjøpene til bibliotek på 40 prosent har vært fordelt prosentuekt likt på alle tidsskriftene.¹⁰

Hvilke tidsskrift som inngår i innkjøpsordningen, er ikke bestemt på det tidspunktet da bibliotekene søker. Dette blir først avgjort på utvalgets høstmøte. De tidsskriftene som får tilslag på minst én av søknadene sine, blir inkludert. De som får avslag, blir nulltet fra innkjøpsordningen. Siden bibliotekene velger fra en liste over tidsskrift som ikke er den endelige, blir det meldt inn ønsker om tidsskrift som ikke får støtte og dermed blir utelatt fra ordningen.

Faglig utvalg avsto for eksempel *Samtidens* søknad om produksjonstilskudd for 2023, noe som diskvalifiserte tidsskriftet fra innkjøp for 2024. *Samtiden* var et av de tidsskriftene som flest bibliotek hadde ønsket seg dette året. Resultatet var at det ble markant «bedre plass» til en del andre. I 2025 var *Samtiden* inne igjen. Dermed mistet mange tidsskrift en god del bestillinger sammenlignet med året før.

For 2025 godkjente faglig utvalg bare 35 av de 42 kulturtidsskriftene på den opprinnelige lista til å være i ordningen. Av de sju som fikk avslag, var det tre som var ønsket av relativt mange bibliotek, *Kinomagasinet* (87), det norsk-arabiske *DER* (51) og *Historikeren* (40). De fire andre tidsskriftene med avslag, fikk til sammen 33 bestillinger. Åtte prosent av ønskene kunne på denne måten ikke innfris.

Tidspunktet for nullingen skaper ekstraarbeid og problemer for både fagutvalget, Tekstallmenningen og bibliotekene. Tildelingen følger ikke alltid bibliotekenes prioriteringer, selv om det var et viktig prinsipp i den nye ordningen, og det har skjedd at bibliotek ikke har fått gratisabonnementer i det hele tatt. I våre intervjuer med berørte tidsskriftredaktører pekes det på at slike svingninger er en stor ulempe for tidsskriftene, særlig knyttet til deres øvrige markedsarbeid rettet mot bibliotekene.

Siden abonnementene dessuten er priset forskjellig, må den konkrete fordelingen gjøres manuelt for at budsjettet skal gå opp. Denne oppgaven utføres av Tekstallmenningen etter novembermøtet, før den endelige tildelingen blir vedtatt av utvalget i skriftlig utvalgsmøte.

Finfordelingen må gjøres etter at budsjettet er bestemt, og forslaget utarbeides av Tekstallmenningen som en del av oppdraget. Selv om den endelige fordelingen av abonnement formelt vedtas av utvalget per e-post, er dette en praksis der en ekstern aktør er tett på fordelingen av offentlige midler. Løsningen er verken lovstridig eller formelt sett et brudd på prinsippet for fordeling av kulturfondsmidlene, men den er heller ikke ryddig. Det er i tillegg en ulempe for Tekstallmenningen å være så tett på fordelingen når man utenom vedtaksprosessen skal jobbe upartisk for et helt tidsskriftfelt.

Når bibliotekene ikke får det de bestiller, skaper det betydelig ekstraarbeid i ettertid. Tekstallmenningen må informere både tidsskriftene og bibliotekene om ordningen og bistå bibliotekene med å avlyse dobbeltabonnement. En del tidsskrift som ikke godkjennes for innkjøp, er ønsket av mange bibliotek. På grunn av det sene tidspunktet for vedtaket – som fattes etter at bibliotekene har vedtatt sine mediebudsjetter – er det vanskelig for tidsskriftene å markedsføre seg overfor de bibliotekene som har ønsket tidsskriftet.

Vår vurdering er altså at dagens ordning har flere svakheter som fører til betydelig merarbeid for Tekstallmenningen, ordningsansvarlig, tidsskriftene og bibliotekene. Dette lar seg bare i begrenset grad forenkle innenfor dagens praksis. Vi mener at arbeidsmengden for alle fire parter kan reduseres betraktelig gjennom automatisering og forenkling. Vårt løsningsforslag utdypes nærmere i kapittel 6.

10 Rent teknisk fjernes tidsskrift som står på lista, men som likevel ikke får bli med i innkjøpsordningen, før avkortinga gjennomføres. Men resultatet blir uansett en slik avkorting.

Hva er Tekstallmenningens bidrag?

Tekstallmenningens arbeid opp mot folkebibliotekene

Vi har tidligere gjort rede for hvordan kulturtidsskriftene er svake på det merkantile arbeidet, og at folkebibliotekene i små, mellomstore og til og med store kommuner har begrensede ressurser til å prioritere arbeidet med kulturtidsskrift. En viktig del av Tekstallmenningens arbeid er å være et bindeledd mellom tidsskriftredaksjonene og bibliotekene.

Tekstallmenningen har en sentral rolle i å bidra til at en stor del av bibliotekene blir kjent med og benytter seg av ordningen. Tekstallmenningen samler inn og oppdaterer kontaktinformasjon for tidsskriftansvarlige i de enkelte bibliotekavdelingene, informerer om ordningen på jevnlige møter og på andre måter, kontakter bibliotekene enkeltvis og følger opp bibliotek som ikke har meldt seg på ordningen.

Etter at vedtak om tildeling er fattet av faglig utvalg for tidsskrift og kritikk, bistår Tekstallmenningen på ulike måter med hjelp og støtte til bibliotek og tidsskrift. Det kan gjelde bibliotek som ikke har fått tildeling, eller som har fått tildelt tidsskrift de allerede abonnerer på. Tidsskriftutgivere kan få opplysninger om hvilke bibliotek som ønsket deres publisasjon gjennom ordningen, men som likevel ikke fikk den tildelt. Tekstallmenningen følger opp at tidsskriftene på ordningen leverer informasjon til bibliotekene om sine utgaver i form av vaskesedler eller andre presentasjoner. Tekstallmenningen kvalitetssikrer informasjonen, publiserer den på sin nettside og formidler den også til bibliotekene via nyhetsbrev, samt i form av printbare plakater eller vaskesedler.

Å sikre leveransen til bibliotekene krever tett oppfølging av tidsskriftene, noe Tekstallmenningens rapport til Kulturdirektoratet i november 2024 illustrerer godt:

Vi har likevel stadig opplevd at noen få tidsskrifter som fikk innvilget støtte ikke har oppfylgt sitt ansvar med å gi ut oppgitt antall utgivelser, vaskesedler eller sende eksemplarer selv etter flere purringer fra oss. Dette opplever vi at er knyttet til ressursknapphet. Vi opplever også at bibliotekene har større bevissthet knyttet til sitt ansvar for formidling, og de tar kontakt med oss om de mottar utgaveinformasjon, men det fysiske tidsskriftet har uteblitt. De har også etterspurt utgaver de forventer at skulle kommet ut, og vi har fulgt opp mange henvendelser knyttet til forsinkede utgaver, og spesielt fått etterlysninger etter Leseplaneten som har kommet med et nummer i år og Vagant som enda ikke har utgitt årets første nummer (Tekstallmenningen, 2024).¹¹

Dagens årshjul, der abonnementene blir tildelt etter at bibliotekene allerede har disponert sine mediebudsjetter, gir merarbeid. Flere av våre informanter i bibliotekene gav uttrykk for at de var veldig takknemlige for Tekstallmenningens hjelp til å gjøre om betalte abonnementer til gratisabonnementer. Direktekontakt begge veier er viktig i dette arbeidet – og arbeidet bærer frukter. Ordningen for innkjøp og formidling til bibliotek har – på tross av de strukturelle problemene vi har beskrevet – hatt en høy grad av måloppnåelse. Tabell 2 viser økningen i interesse for ordningen de tre årene den har virket.

11 Vagant kom med to dobbeltnumre (i november og desember).

» **Tabell 2 Antall bestillinger i ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrifter i bibliotek 2023–2025**

	2023	2024	2025
Antall bibliotek	231	317	314
Antall abonnement	2331	2497	2569
Verdi	1 480 104 kr	1 681 944 kr	1 865 551 kr

Kilde: Tekstallmenningen

Vi ser altså en markant økning i interessen for ordningen siden oppstarten. Flere bibliotek deltar i ordningen, og etterspørselen etter abonnement øker blant bibliotekene som deltar. Det er to forklaringer på den økte interessen: Ordningen representerer et godt tilbud, og Tekstallmenningens direktemarkedsføring har gjort den mer kjent.

Det finnes ikke utlånsstatistikk som gir et godt bilde av i hvilket omfang tidsskriftene leses og lånes ut. Dette skyldes at mange leser periodika i biblioteklokalene, og at de fleste bibliotek er restriktive med å låne ut den siste utgaven av et tidsskrift.

Tekstallmenningens erfaring er at bibliotekene i all hovedsak følger opp sine formidlingsforpliktelser, noe som illustreres av følgende utdrag av rapporten fra 2024: «vi opplever at bibliotekene har større bevissthet knyttet til sitt ansvar for formidling, og de tar kontakt med oss om de mottar utgaveinformasjon, mens det fysiske tidsskriftet har uteblitt» (Tekstallmenningen, 2024).

Våre intervjuer forteller noe om hvordan bibliotekene følger opp sitt formidlingsansvar. På dette området er hovedbildet entydig: Bibliotekene katalogiserer tidsskriftene de mottar, stiller dem synlig ut og – innenfor bibliotekenes mulighetsrom – gir dem en sentral plassering. Derimot gir informantene ulike svar om nytten av vaskesedlene. Noen bruker dem aktivt, mens andre ikke bruker dem i det hele tatt.

Hvordan vurderer kulturtidsskriftene Tekstallmenningens bidrag?

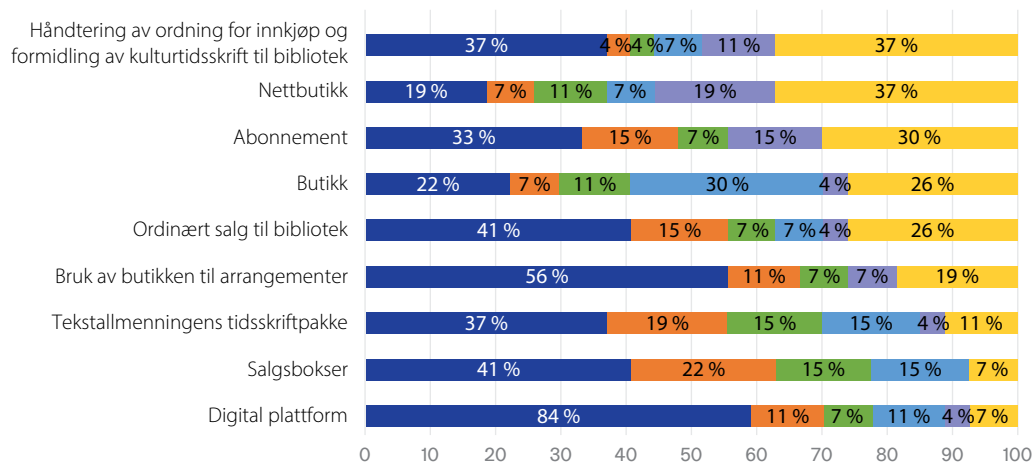
Tabell 3 viser hvordan kulturtidsskriftene har organisert seks viktige merkantile funksjoner.

» **Tabell 3 Kulturtidsskriftenes organisering av ulike arbeidsoppgaver. 2025. Prosent (N=37).**

	Annoncesalg	Drift av nettsted	Trykking	Distribusjon	Abonnements-salg til bibliotek	Annet abonnements-salg
Vi gjør dette selv	31	76	22	35	22	38
Dette gjøres av eier	3	11	3	5	3	3
Dette gjør Tekstallmenningen for oss	3	3		16	49	30
Dette gjøres av annen leverandør	22	11	51	32		
Dette er ikke relevant for vår utgivelse	42		24	11	27	30

Et interessant funn er at hele 42 prosent av respondentene ikke oppfatter annonsesalg som en relevant funksjon for deres utgivelse. De øvrige utfører i hovedsak denne oppgaven selv eller setter den ut til en profesjonell aktør. De fleste tidsskriftene eller eierne deres drifter eget nettsted, mens 40 prosent av tidsskriftene eller eierne står for distribusjonen. En fjerdedel – og en tredjedel av papirtidsskriftene – står for trykking. Tekstallmenningen spiller en viktig rolle i salg av abonnement til bibliotek og andre kunder, og bistår også en sjettedel av tidsskriftene med distribusjonen.

Vi har også spurt tidsskriftene som samarbeider med Tekstallmenningen (N=27) om hvordan de vurderer de ulike tilbudene. Svarfordelingen er presentert i figur 1.

➤ **Figur 1** Kulturtidsskriftenes vurdering av Tekstallmenningens bidrag. 2025. Tidsskrifter med avtale med Tekstallmenningen (N=27).

Som figuren viser, er det en stor andel av samarbeidspartnerne som oppfatter flere av tilbudene som relevante for sitt kulturtidsskrift. Dette henger sammen med at kulturtidsskriftene har ulike behov. Noen er for eksempel heldigitale eller har egne løsninger for abonnementssalg. Blant dem som oppfatter tjenestene som relevante, er det mange som vurderer arbeidet opp mot bibliotekene, hjelp til abonnementssalg og nettbutikken som enten nyttig eller svært nyttig.

Tidsskriftredaktørene vi har intervjuet, er samstemte i at Tekstallmenningen er en betydelig hjelp for dem i det praktiske merkantile arbeidet. En av dem formulerte seg slik: «Vi føler oss enormt godt ivare tatt.» En annen sa selv om Tekstallmenningen har noen forbedringspunkter, er jeg ubetinget positiv til dem». I surveyen inkluderte vi et åpent spørsmål om respondentene hadde synspunkter på Tekstallmenningen eller den aktuelle innkjøpsordningen. Ingen av respondentene var negative til Tekstallmenningen. Noen oppga at de ikke kjente til dem. Flere oppga at de selv ikke hadde så stor nytte av ordningen, men at de hadde et positivt inntrykk, noe følgende sitat illustrerer: «Jeg opplever ikke at vi har så mye direkte nytte av Tekstallmenningen som nettidsskrift, selv om jeg ser at de gjør en god jobb mer generelt.»

Hovedfunnet fra surveyen og intervjuene er altså at tidsskriftene er fornøyde med Tekstallmenningens bidrag til eget kulturtidsskrift og til tidsskriftfeltet.

Svar på oppdragsgivers spørsmål

Overordnede spørsmål

1. Vurdering av effekter: Hva tilfører Tekstallmenningens administrasjon av ordningen til tidsskriftfeltet, til bibliotekene og til Kulturrådet?

Som vi har vist, er økonomien på tidsskriftfeltet knapp. Tidsskriftene prioriterer ressursene sine på honorering og redaksjonelt arbeid, noe som gjør at det merkantile aspektet ved driften blir skadelidende. Tekstallmenningen ble opprettet for å støtte og på sikt bidra til å profesjonalisere denne delen av tidsskriftenes virksomhet, og mottar i dag tilskudd fra Kulturrådet gjennom tilskuddsordningen for tverrfaglige kulturaktiviteter for å ivareta dette arbeidet. Både surveyen og intervjuene viser at tidsskriftene er godt fornøyde med dette arbeidet.

2. Hva er fordeler og ulemper ved dagens forvaltning hvor Tekstallmenningen fungerer som direktoratets forlengede arm?

Ulempene er i første rekke knyttet til Tekstallmenningens rolle i justeringene av tildelingen av abonnementer. Dette vil diskuteres nærmere under spørsmål 8.

Fordelen ved dagens forvaltning er knyttet til Tekstallmenningens etablerte posisjon i feltet. Siden Tekstallmenningen allerede jobber tett på kulturtidsskriftene og bidrar i abonnementssalg mot folkebibliotekene, har de gode forutsetninger – og bedre enn noen annen aktør – til å administrere ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til folkebibliotek.

Vi har vist at de fleste folkebibliotek ligger i små og mellomstore kommuner, og at de har begrenset kapasitet og kompetanse til å spesialisere seg på tidsskriftformidling. I praksis blir tidsskriftformidling en «restoppgave» som sjongleres mellom bibliotekarene ved permisjoner og interne omdisponeringer. Tidsskriftenes flyktige posisjon i folkebibliotekene skaper et behov hos Tekstallmenningen for tett og kontinuerlig oppfølging for å sikre at kunnskap om ordningen skal nå ut. Bibliotekene er fornøyde med oppfølgingen de får fra Tekstallmenningen, og arbeidet har gitt resultater i form av økt interesse for kulturtidsskrift i norske folkebibliotek.

3. Hva er merverdien ved at Tekstallmenningen har denne rollen i forhold til Kulturdirektoratet som Kulturrådets sekretariat?

Som vi har beskrevet over, spiller Tekstallmenningen en viktig rolle som praktisk avlaster for tidsskriftredaksjoner, og som formidler mellom bibliotek og kulturtidsskrift. Dette er funksjoner som Kulturrådet eller Kulturrådets sekretariat verken kan eller bør ta på seg.

Informasjonstiltak tilknyttet ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til bibliotek er en oppgave som Kulturrådet og Kulturrådets sekretariat i prinsippet kan gjøre i egen regi, men i praksis er det grunn til å tro at dette ville fungert dårligere enn i dag. Kulturrådet eller dets sekretariat har ikke det samme nettverket som Tekstallmenningen til de tidsskriftansvarlige ved folkebibliotekene, og vil heller ikke kunne etablere og røkte et slikt nettverk. Vi har vist at dette arbeidet er avgjørende for at dagens ordning skal fungere.

4. Er den administrative løsningen for innviklet og tungvint, og finnes det enklere, mer effektive og rimeligere måter å organisere arbeidet på, uten å miste fordelene ved ordningen?

Vårt svar på dette spørsmålet er ja. I kapittel 6 vil vi gjøre rede for hvordan vi mener at ordningen kan forenkles, slik at forvaltningen blir ryddigere, mer kostnadseffektiv og fremmer formålet på en måte som vil gagne tidsskriftene så vel som bibliotekene.

Underordnede spørsmål

1. Hvilke utfordringer skyldes at ordningen er relativt ny og fortsatt i etableringsfasen, hvilke skyldes administrative hindringer som er uavhengige av dette, og hvordan kan slike hindringer løses uavhengig av etableringsfasen?

Vi har vist at en del problemer var rene oppstartvansker. Noen av disse er løst, for eksempel å få på plass en avtale for Tekstallmenningens arbeid som i hovedsak tydeliggjør hva oppdraget skal være.

Selv om arbeidsbehovet ved kontakt med bibliotekene og tidsskriftene vil avta noe over tid, kan man forvente at Tekstallmenningen også framover må bruke tid på oppfølgingen av bibliotek og tidsskrift for at ordningen skal fungere.

Arbeidsprosessen kan effektiviseres noe innenfor eksisterende ordning ved en mer hensiktsmessig arbeidsdeling mellom Tekstallmenningen og Kulturdirektoratet.

De klart største utfordringene er permanente og skyldes den konkrete utformingen av dagens ordning. Dette innebærer at

- bibliotekene må velge tidsskrift før det er avgjort hvilke som kommer med i ordningen.
- tildelingen av gratisabonnementer skjer etter at bibliotekene har vedtatt sine mediebudsjetter. Dette skaper merarbeid for Tekstallmenningen og bibliotekene, og hemmer tidsskriftenes arbeid med kommersielt abonnementssalg til bibliotekmarkedet.
- det er en ustabilitet i hvilke tidsskrift som er kvalifisert for ordningen fra år til år.
- den konkrete tildelingen må justeres etter at utvalget har bestemt budsjettet for innkjøpsordningen, noe som er uryddig og kan etterlate seg inntrykk av at Tekstallmenningen driver konkret saksbehandling.

I siste kapittel vil vi drøfte hvordan disse problemene kan løses.

2. Kan noen aspekter ved avtalen med Tekstallmenningen gi argumenter om at kostnaden må gå på driftsbudsjettet til direktoratet og ikke av fondsmidlene?

Tekstallmenningens arbeid innenfor rammen av oppdraget består i all hovedsak av informasjon og koordinering mellom tidsskrifter og bibliotek. Hensikten er å fremme tidsskriftenes plass i biblioteket. For å lykkes med dette, er det nødvendig å røkte både relasjonen til bibliotekene, der tidsskriftene stort sett har en veldig liten plass i det samlede arbeidet, og til tidsskriftredaksjonene som har lite kapasitet til merkantile oppgaver.

Slik sett er størstedelen av arbeidet som gjøres innenfor rammen av oppdraget, i karakter mer likt den delen av Tekstallmenningens arbeid som støttes gjennom tilskudd.

Noen av Tekstallmenningens oppgaver, særlig de som inngår i saksbehandlingen for utvalget, har mer preg av å være en ordinær leveranse. I vårt forslag til løsning vil en stor del av disse oppgavene bli overflødige.

Vår vurdering er derfor at det er både prinsipielt riktig og mest hensiktsmessig å kompensere arbeidet gjennom en økning av tilskuddet, ikke som et honorar for et oppdrag. Den logiske konsekvensen av dette er at Tekstallmenningens bidrag i arbeidet med ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til bibliotek dekkes av Norsk kulturfond. Dette innebærer også at momsen faller vekk.

3. Hva bør faglig utvalg for tidsskrift og kritikk vite om de tidsskriftene som Tekstallmenningen ikke betjener, og som mottar tilskudd. Bør denne kunnskapen få konsekvenser for dem som ikke blir betjent av Tekstallmenningen?

Noen tidsskrift samarbeider ikke med Tekstallmenningen. Dette gjelder i hovedsak en god del rene nettidsskrifter og tidsskrifter som har en profesjonell eier, for eksempel Scandinavian University Press.

Her tillater vi oss en liten digresjon: Det finnes økonomisk sett godt stilte tidsskrift som, i solidartet med «fattigere» kollegaer, avstår fra å søke støtte. Disse ønsker å være en del av innkjøpsordningen, uten å måtte søke andre former for støtte.

Vårt surveymateriale omfatter ti tidsskrifter som oppgir at de ikke har en avtale om samarbeid med Tekstallmenningen. Sammenlignet med de øvrige tidsskriftene i utvalget, kjennetegnes disse av at de har bedre økonomi, og at de i større grad driver distribusjon, annonsesalg og abonnementssalg til bibliotek i egen regi. I tekstsvarene fra surveyen fremgår det at de samarbeider godt med Tekstallmenningen om ordningen for formidling og distribusjon av kulturtidsskrift til bibliotek.

Det finnes også eksempler på tidsskrift som er i den typiske målgruppen for Tekstallmenningen, men som ikke har fått «rotet seg til å etablere samarbeidet ennå» – slik en av aktørene uttrykte det.

Vi har også intervjuet redaktører fra tidsskrift som ikke har inngått et formelt samarbeid med Tekstallmenningen, og tilbakemeldingene fra dem underbygger tendensen i surveymaterialet.

4. Finnes det problematiske sider ved at Tekstallmenningen ikke er underlagt de samme forvaltningskravene som Kulturdirektoratet, slik som effektivitet og innsyn?

For å svare på dette spørsmålet er det viktig å skille mellom Tekstallmenningens ulike oppgaver i forvaltningen av ordningen. Grovt sett kan vi dele disse inn i bidrag til selve saksbehandlingen og oppgaver knyttet til driften av ordningen, slik som informasjonsvirksomhet, innhenting av bestillinger og bistand til å sørge for at tidsskriftene leverer tidsskrift og informasjonsmaterieil til bibliotekene. Vi vurderer manglende krav til effektivitet og innsyn i oppgavene knyttet til driften av ordningen som uproblematiske, ettersom disse utføres mer effektivt enn ordningsansvarlig selv kunne ha gjort. oppgavene er heller ikke av en type som krever innsyn.

Derimot er deler av Tekstallmenningens bidrag til saksbehandlingen problematiske. I dagens løsning vedtar utvalg for tidsskrift og kritikk en ramme for innkjøpene på det ordinære novembermøtet. Forslaget til konkret fordeling på bakgrunn av den vedtatte rammen utformes av Tekstallmenningen, og vedtas deretter i et skriftlig møte i utvalget. Tekstallmenningen arbeider etter retningslinjer vedtatt av rådet, saksbehandlingsprosessen er ikke formelt sett feil, og vedtakene er gyldige. Likevel vurderer vi det som uryddig at Tekstallmenningen, som ekstern aktør, i realiteten foretar den konkrete fordelingen av innkjøpsbudsjettet innenfor rammen. Det mest ryddige ville vært om fordelingen ble behandlet av utvalget på et ordinært møte og basert på saksbehandling utført av en ansatt saksbehandler i Kulturrådets sekretariat (Kulturdirektoratet).

Som vi vil komme tilbake til i kapittel 6, foreslår vi endringer i dagens ordning som vil fjerne behovet for å gjøre en endelig fordeling av tidsskriftabonnement til bibliotekene etter utvalgmøtet.

Forslag til løsning

Som vi har pekt på i kapittel 5, skyldes hovedutfordringen med dagens ordning den konkrete utformingen av retningslinjene for ordningen og saksbehandlingsprosessen. Dette innebærer at

- bibliotekene må velge tidsskrift før det er avgjort hvilke som kommer med i ordningen
- tildelingen av gratisabonnementer skjer etter at bibliotekene har vedtatt sine mediebudsjetter. Dette skaper merarbeid for Tekstallmenningen og bibliotekene og hemmer tidsskriftenes arbeid med kommersielt abonnementssalg til bibliotekmarkedet.
- det er en ustabilitet i hvilke tidsskrift som er kvalifisert for ordningen fra år til år.
- den konkrete tildelingen må justeres etter at utvalget har bestemt budsjettet for innkjøpsordningen, noe som er uryddig og kan etterlate seg inntrykk av at Tekstallmenningen driver konkret saksbehandling.

Vårt forslag vil sørge for at

- bibliotekene velger fra en korrekt liste
- tildelingen skjer før bibliotekene setter i gang arbeidet med sine egne mediebudsjetter
- stabilitet sikres med hensyn til hvilke tidsskrift som er med i ordningen
- saksbehandlingen gjøres enkel og ryddig
- eventuelle kilder til tvil om Tekstallmenningens nøytralitet blir fjernet

Dette kan løses gjennom følgende grep.

1. **Tidsskriftene kvalifiseres for ordningen basert på vedtak året før.** Tidsskrifter kan søke om å få delta i ordningen på samme måte som i dag. Men vedtaket fra faglig utvalg vil gjelde deltakelse i *neste års* innkjøpsordning. Hvis et tidsskrift blir godkjent for deltakelse, gjelder det i tillegg også for det påfølgende året, eventuelt flere år. Eksempel: Et tidsskrift som får driftstilskudd (e.l.) for første gang for 2026, vil dermed stå på lista for bibliotekinnkjøp i 2027 og 2028 (men ikke i 2026).
2. **Beslutningen om innkjøp av tidsskrift vedtas på aprilmøtet.** Gjennom tildeling av tilskudd foregående år kvalifiseres tidsskrift for å inngå i innkjøpsordningen. Tekstallmenningen mottar korrekt liste over de aktuelle tidsskriftene, og informerer bibliotekene om ordningen slik som i dag. Bibliotekene velger hvilke tidsskrift de vil ha.
3. **Bibliotekene får de tidsskriftene de ber om.** antallet gratisabonnementer senkes til fem for å begrense budsjetteffekten, men bibliotekene får til gjengjeld de fem tidsskriftene de ønsker. Dermed blir tildelingen helt forutsigbar for bibliotekene, behovet for budsjetttilpasning av tidsskriftinnkjøpene faller bort, og saksbehandlingen blir enklere og ryddigere.
4. **Tekstallmenningen er ikke en del av selve saksbehandlingen eller utregningen.** De bistår med informasjon og oppfølging i forkant og etterkant, samt røkter relasjonen mellom tidsskrift og bibliotek i oversending av titler og informasjon om disse.
5. **Tekstallmenningen bistår tidsskriftene** i abonnementsalg rettet mot bibliotekene, på bakgrunn av oversiktene over hvilke tidsskrift som er gitt (og ikke) til det enkelte bibliotek.

Konsekvenser

Denne løsningen vil gjøre ordningen mer treffsikker, gi bedre rom for formidling og samlingsutvikling i bibliotekene og styrke stabiliteten i biblioteketterspørselen etter tidsskriftene. Forholdet mellom Tekstallmenningen og Kulturdirektoratets ansvarsområder i arbeidet opp mot ordningen vil bli tydeligere. Forvaltning og saksbehandling vil bli ryddig og langt enklere.

Løsningen vil også få noen budsjettmessige konsekvenser. Utvalget risikerer å måtte bruke et noe større beløp på innkjøpsordningen, men dette motvirkes av begrensningen på fem tidsskrift.

Skulle ordningens popularitet øke, vil det skje en liten forskyving av midler fra heldigitale tidsskrift til tidsskrift som har en papirutgivelse og som er med i ordningen. Løsningen vil også forskyve midler fra mindre til mer populære titler. Det er viktig å merke seg at dette er snakk om svært små beløp. Skulle ordningen bli veldig populær, kan utvalget dempe budsjetteffekten gjennom avkortninger til tidsskriftene, etter modell fra innkjøpsordningene for litteratur.

Vår anbefaling er at partenes forpliktelser videreføres som i dag. Bibliotekene forplikter seg til å formidle tidsskriftene gjennom informasjon og egnet plassering. Tidsskriftene forplikter seg til å holde utgivelsesplanen og lage vaskeseddel eller annet profileringsmateriell. Tekstallmenningen følger opp at disse forpliktelsene overholdes. Det kan også vurderes å legge inn et krav om at bibliotekene må katalogisere tidsskriftene de mottar.

Kulturdirektoratets ansvar *begrenses* på denne måten til å

- sørge for digital innhenting av søknader via sin søknadsportal fra tidsskrift som vil delta i ordningen, og legge dette frem for utvalget.
- sende Tekstallmenningen nøyaktig informasjon om hvilke tidsskrift som er på ordningen etter at dette er vedtatt, slik at de kan informere bibliotekene om ordningen.
- sørge for digital innhenting av søknader via sin søknadsportal fra bibliotek som ønsker tidsskrift, og legge dette frem for utvalget.
- informere Tekstallmenningen om vedtakene, slik at de kan bistå bibliotekene og tidsskriftene med det praktiske.
- behandle *formelle* klager på vedtak

Alt øvrig arbeid med ordningen, for eksempel informasjon utover det som legges på direktoratets sider, purringer, henvendelser, uformelle klager og andre lignende oppgaver, utføres av Tekstallmenningen og finansieres gjennom tilskudd fra faglig utvalg for tverrfaglige kulturtiltak.

Tekstallmenningen søker om tilskudd til å utføre dette og annet arbeid for tidsskriftfeltet i sin (tre)årige søknad. Vår vurdering er, som tidligere redegjort for, at Tekstallmenningens arbeid med innkjøpsordningen, fratrasket det som forenkles vekk i vårt forslag, er å betrakte som en hel-integrert og naturlig del av Tekstallmenningens generelle arbeid på vegne av tidsskriftfeltet, og derfor kommer inn under Norsk kulturfonds ansvarsområde.

Litteraturreferanser

- Aker, K. & Bjerke, P. (red.) (2023). *Fagpressen 125 år*. Orkan Akademisk.
- Bjerke, P. & Halvorsen, L. J. (red.) (2018). *Kulturtidsskriftene. En analyse av kulturtidsskriftene i Norge*. Fagbokforlaget.
- Bjerke, P. & Halvorsen, L. J. (2019). The zeitgeist Archive. On Norwegian cultural journals today. *Eurozine* 2019.
- Bjerke, P. & Halvorsen, L. J. (2023). *Pressestøtten*. Orkan Akademisk.
- Bjerke, P. & Neple, A. (2020). Skjønnlitteratur for voksne. Forutsigbarhet og få avslag. I L. J. Halvorsen, A. Neple & P. Bjerke (red.) *Logikker i strid. Kulturrådets virkemidler på litteraturfeltet*. Fagbokforlaget.
- Folkebibliotekloven (2005). Lov om folkebibliotek (LOV-1985-12-20-108). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>
- Halvorsen, L. J. & Bjerke, P. (2022). *Kulturtidsskrift i norske folkebibliotek*. Rapport 16/2022. Høgskulen i Volda.
- Halvorsen, L. J. & Lien, B. G. (2020). Kulturfondbøkene i biblioteka. I L. J. Halvorsen, A. Neple & P. Bjerke (red.) *Logikker i strid. Kulturrådets virkemidler på litteraturfeltet*. Fagbokforlaget.
- Halvorsen, L. J., Bjerke, P. & Neple, A. (2020). Sterk legitimitet under eksternt press. I L. J. Halvorsen, A. Neple & P. Bjerke (red.) *Logikker i strid. Kulturrådets virkemidler på litteraturfeltet*. Fagbokforlaget.
- Halvorsen, L. J., Neple, A. & Bjerke, P. (red.) (2020). *Logikker i strid – kulturrådets virkemidler på litteraturfeltet*. Fagbokforlaget.
- Halvorsen, L. J. (2023). *Fagpressen og pressestøtten*. I K. Aker & P. Bjerke (red.) *Fagpressen 125 år*. Orkan Akademisk.
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024). *Statsbudsjettet 2025 – tildelingsbrev til Kulturdirektoratet*, <https://www.regjeringen.no/contentassets/bfc80a4a827d42a28f66e5d1f379ae35/statsbudsjettet-2025-tidelingsbrev-til-kulturdirektoratet2409242.pdf>
- Kulturdirektoratet. (2007, 18. desember). Norsk kulturråd etablerer innkjøpsordning for tidsskrift. Pressemelding. <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/106187/norsk-kulturrad-etablerer-innkjopsordning-for-tidsskrift?publisherId=89220>
- Kulturrådet. (2024). *Vedtaksliste Tidsskrift og kritikk*. <https://www.kulturdirektoratet.no/stotteordning/-/vis/tidsskrift-og-kritikk/tidelinger>
- Nasjonalbiblioteket. (2024). *Statistikk for folkebibliotek 2024*. <https://bibliotekutvikling.no/statistikk/forside/statistikk-for-folkebibliotek/>
- Statistisk sentralbyrå. (2025). *Statistikkbanken, Befolkning*. <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/tableViewLayout1/>
- Tekstallianse. (u.å.) *Tekstallmenningen*. Hentet 20. august 2025. <https://www.tekstallianse.org/tekstallmenningen/>
- Tekstallmenningen. (2024). Ordning for innkjøp og formidling av kulturtidsskrift til bibliotek 2025 – rapport 1.
- Tekstallmenningen. (u.å.). *For utgiver*. Hentet 25. mars 2025 <https://www.tekstallmenningen.no>

